
ความสัมพันธ์ระหว่างพรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ในการกำหนดนโยบาย
สาธารณะของสังคมไทย

The relationship between political parties and interest groups in
public policy formulation in Thai society

กิตติพงษ์ ดีบุกเปียง

Kittipong Deepookpiang

จิตติพล เทพคำ

Jittipol Thepcome

ปิยพัชร เสี่ยงสะอาด

Piyapat Seangsaard

เปรมยุดา วัฒนกิจเจริญ

Premyuda Wattakeecharoen

พานุเดช กองวี

Panudet Kongwee

วัชรพล แสนภักดี

Watcharapon Sanpakdee

รัฐศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

Bachelor of Political Science Program, School of Administrative Studies,

Maejo University.

Email : panudet11043@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างพรรคการเมืองกับกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองในการกำหนดนโยบายสาธารณะของสังคมไทย โดยเริ่มศึกษาจากแนวความคิดและบทบาทหน้าที่ของพรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองไทยตามระบอบประชาธิปไตย ที่มีความมุ่งหวังในเป้าหมายสูงสุดคือการได้จัดตั้งรัฐบาลและผลักดันนโยบายสาธารณะของประเทศตามที่พรรคการเมืองได้กำหนดไว้ และที่สำคัญคือกลุ่มผลประโยชน์ได้เข้ามาแทรกแซงทางการเมืองโดยใช้กระบวนการผ่านทางพรรคการเมืองที่ทั้งสองฝ่ายต่างมีผลประโยชน์ที่สัมพันธ์กันและยอมรับผลประโยชน์ซึ่งกันและกันได้ โดยต่างฝ่ายต่างต้องการผลประโยชน์เหมือนกันจึงได้หาทางร่วมมือกันเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจและนำไปสู่การแสวงหาผลประโยชน์ ด้วยความสัมพันธ์ของทั้งสองสถาบันทางการเมืองนี้ ทำให้ส่งผลต่อการกำหนดนโยบายสาธารณะที่จะต้องให้ความสำคัญต่อผลประโยชน์ร่วมกันของทั้งสองฝ่าย และรวมถึงศึกษา

มุมมองปัญหาต่อการกำหนดนโยบายสาธารณะของพรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ ตลอดจนปัจจัยสำคัญต่าง ๆ ที่ทำให้พรรคการเมืองกับกลุ่มผลประโยชน์มีความสัมพันธ์กัน อันจะส่งผลต่อการดำเนินนโยบายสาธารณะของสังคมไทยในหลาย ๆ รูปแบบ

คำสำคัญ: กลุ่มผลประโยชน์; นโยบายสาธารณะ; พรรคการเมือง

Abstract

This academic article aims to study the relationship between political parties and political interest groups in shaping public policy in Thai society. The study begins with the concepts and roles and responsibilities of political parties and interest groups in Thai politics under democracy. The aim of the ultimate goal is to form a government and push forward the country's public policies as specified by political parties. And most importantly, interest groups have come to intervene in politics through the process through political parties where both parties have relative interests and can accept each other's interests. As each party wants the same benefits, therefore has to find a way to cooperate in order to gain power and lead to the pursuit of benefits. With the relationship between these two political institutions As a result, it affects the formulation of public policies that must focus on the mutual interests of both parties. and also to study perspectives on problems affecting public policy formulation by political parties and interest groups. as well as various important factors that make political parties and interest groups have a relationship This will affect the implementation of public policies of Thai society in many ways.

Keywords: Interest group ; Public policy ; Political party

1. บทนำ

ภายในสังคมทางการเมืองไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงในทุกยุคทุกสมัย อีกทั้งยังเกิดการเข้าร่วมของกลุ่มคนเพิ่มมากยิ่งขึ้นจากแต่ก่อน โดยจะมีกลุ่มคนที่ถูกเรียกว่าพรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ที่ถือว่าเป็นตัวการสำคัญต่อการขับเคลื่อนทางการเมืองให้พัฒนาไปมากยิ่งขึ้นได้ ริเริ่มมาจากกลุ่มคนที่ต้องการจะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองและแสวงหาผลประโยชน์ให้กับประชาชนในประเทศ พร้อมทั้งกับการมองเห็นถึงปัญหาของประชาชนแล้วนำมาาร่วมกันจัดทำนโยบายเพื่อให้เกิดเป็นรูปธรรมสามารถนำไปปฏิบัติแก่คนให้สังคมได้จริง โดยที่ในสังคมประชาธิปไตยนี้จะมีทั้งพรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ที่ต้องมีความสัมพันธ์ควบคู่กันไปก็เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจและใช้อำนาจนั้นในการจัดสรรผลประโยชน์ให้แก่ประชาชน (ไพรวลัย เคนพรม, 2563)

อย่างไรก็ตาม สังคมไทยในปัจจุบันพรรคการเมืองต่าง ๆ ที่ก่อตั้งขึ้น ประชาชนก็ได้ให้ความสนใจมากยิ่งขึ้น เพราะถือว่าเป็นเป้าหมายสำคัญในการเลือกคนมาปฏิบัติหน้าที่ตามนโยบายที่ตนได้กำหนดขึ้นมาในพรรค จึงทำให้อำนาจของพรรคการเมืองนั้นมีอิทธิพลต่อคนในประเทศเป็นอย่างมาก ในทางที่ดีก็เหมือนกับการได้เลือกให้คนดีได้มาปกครองบ้านเมือง แต่ถ้าพรรคการเมืองนั้นใช้อำนาจที่ตนมีอย่างไม่ชอบธรรมก็ย่อมจะส่งผลเสียแก่คนหมู่มากอย่างแน่นอน จึงควรมีการไตร่ตรองและพิจารณาให้ดีต่อการเข้าใจถึงอำนาจของพรรคการเมืองในสังคมไทยและถ้าเป็นสิ่งที่ดียกควรจะได้รับผลประโยชน์ทั้งสองฝ่ายเช่นกัน (ศุทธิกานต์ มีจั่น, 2557, หน้า 183)

อีกทั้งการที่กลุ่มผลประโยชน์มีความสัมพันธ์กับนักธุรกิจและพรรคการเมืองไทยแต่ละช่วงเวลาก็มีจะบทบาทหน้าที่ที่ไม่เหมือนกัน โดยเฉพาะในตอนที่มีการปกครองระบบเผด็จการในช่วงสมัยจอมพลสฤษดิ์ ซึ่งมีการนำรูปแบบพ่อขุนอุปถัมภ์มาใช้ โดยกลุ่มนักธุรกิจ นายทุน พ่อค้า จะสนับสนุนเงินให้กับผู้มีอำนาจทางการเมือง และกลุ่มนักธุรกิจก็จะได้รับความคุ้มครองทางการเมืองเป็นสิ่งตอบแทน ทำให้ผู้มีอำนาจทางการเมืองได้ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และนักธุรกิจก็ได้อิทธิพลในการแทรกแซงทางการเมืองด้วย (สุदारณ ประชุมแดง, 2563)

ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น โดยที่บทความนี้คณะผู้ศึกษามีความสนใจเกี่ยวกับเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างพรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ในการกำหนดนโยบายสาธารณะในสังคมไทย คณะผู้ศึกษาจึงได้ทำการศึกษาเนื้อหาสาระดังต่อไปนี้ 1. แนวความคิดและบทบาทหน้าที่ของพรรคการเมืองในสังคมไทย 2. แนวความคิดและบทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวกับกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองไทย 3. ความสัมพันธ์ของพรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ในการกำหนดนโยบายสาธารณะในสังคมไทย พร้อมทั้งมุมมองของปัญหาต่อการกำหนดนโยบายสาธารณะร่วมกัน

2. แนวความคิดและบทบาทหน้าที่ของพรรคการเมืองในสังคมไทย

2.1 ความหมายของพรรคการเมือง

คำว่าพรรคการเมือง (political party) มีรากศัพท์มาจากภาษาละตินจากคำว่า "Pars" ที่แปลว่า ส่วน จึงหมายถึง การที่ประชาชนแบ่งออกเป็นส่วน ๆ หรือกลุ่มต่าง ๆ อาจเป็นได้ทั้งในเชิงของความคิดเห็นหรือการเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการเมืองจึงนิยามได้ว่า พรรค ในความหมายทางการเมืองนั้นหมายถึงกลุ่มองค์กรของประชาชนที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่ออำนาจทางการเมือง ซึ่งในการพัฒนาทางประวัติศาสตร์ของแนวคิดนี้ค่อนข้างมีความสลับซับซ้อน ทั้งนี้คำว่า พรรค ไม่มี ความหมายอย่างที่เป็นอยู่ในขณะนี้ โดยต้นกำเนิดพรรคการเมืองนั้นถูกกล่าวถึงว่าเป็นกลุ่มที่รวมตัวกันเพื่อนำเสนอถึงความต้องการของกลุ่มตนเอง รวมทั้งดำรงอยู่และดำเนินงานเพื่อก้าวสู่อำนาจที่ทำลายความเป็นเอกภาพของผลประโยชน์และความคิดเห็นในสังคม (วิทยา นภาศิริกุลกิจ, 2557, หน้า 3) คล้ายกับความหมายที่ว่า พรรคการเมือง เป็นองค์กรหรือสถาบันที่มีบทบาทสำคัญในประเทศหรือรัฐที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย คือ กลุ่มของประชาชนที่มีการรวมตัวกันอย่างชัดเจนและเป็นระบบ โดยมีวัตถุประสงค์แสดงออกซึ่งเป้าหมายและอุดมการณ์ทางการเมืองผ่านกลไกทางรัฐสภาและเข้าร่วมในการเลือกตั้งเพื่อให้ผู้แทนไปแสดงออกซึ่งเป้าหมายและอุดมการณ์

ดังกล่าว ทั้งนี้ ไม่ใช่การรวมตัวกันชั่วคราว แต่เป็นการรวมตัวที่มีความมุ่งหมายให้มีระยะเวลา ยาวนานที่สุดเพื่อที่จะมีผู้แทนในสภาผู้แทนราษฎร (วรเจตน์ ภาคีรัตน์, 2554)

ในประเทศไทยพรรคการเมืองหมายถึง สถาบันทางการเมืองอย่างหนึ่งที่เกิดจากการ รวมตัวของกลุ่มคนที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองเดียวกัน เพื่อเจตนารมณ์ทางการเมืองในการดำเนิน กิจกรรมทางการเมืองโดยที่มีจุดมุ่งหมายสำคัญที่จะเป็นรัฐบาล มีลักษณะเป็นสื่อกลางระหว่าง ประชาชนกับรัฐบาล เช่น การสื่อสารทางการเมือง การอบรมกล่อมเกลากล่อมการเมือง (อนุก สุขัตติ, 2564) ส่วนในบทความวิจัยของ คเชนทร์ พันธุมมา ได้มีข้อเสนอแนะให้กำหนดข้อความใหม่ว่า พรรค การเมือง ให้ความหมายรวมถึง การแสดงออกของปัจเจกบุคคลโดยเป้าหมายหรือพิจารณาจาก พฤติการณ์ เมื่อมีการรวมกันเพื่อเป้าหมายในการดำเนินกิจกรรมในทางการเมือง ย่อมได้รับการ รับรองและคุ้มครองเป็นพรรคการเมืองตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ (คเชนทร์ พันธุมมา, 2564) และยังคงคล้ายกับบทความที่ว่า กลุ่มคนที่มีแนวความคิดทางการเมืองหรือมีผลประโยชน์บางอย่าง ร่วมกัน ซึ่งการรวมตัวกันจัดตั้งเป็นองค์การดำเนินกิจการทางการเมืองเพื่อแสวงหาการเมืองมีสิทธิพลใน รัฐ หรือได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศ โดยการส่งผู้สมัครเข้าแข่งขันชิงตำแหน่งทาง การเมืองอีกทั้งเป็นตัวแทนในการรวบรวมผลประโยชน์ที่หลากหลายให้แก่คนกลุ่มต่าง ๆ โดยได้รับ การจัดตั้งจัดตั้งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง (สำนักงาน คณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2544)

จะเห็นว่าแนวความคิดหรือความหมายที่เกี่ยวข้องกับพรรคการเมืองนั้นต่างเป็นสิ่งที่ แสดงให้เห็นถึงนัยความเป็นจริงที่มีความหมายสอดคล้องและคล้ายคลึงกันทั้งสิ้น จากกลุ่มคนที่มี ความคิดเห็นที่อยากจะเข้ามาเสนอแนวคิดหรือเข้ามาทำหน้าที่ให้แก่ประชาชนรวมตัวกันสู่กลุ่มคนที่ ถูกเรียกว่าพรรคการเมือง เพราะเป้าหมายหลักสำคัญของกลุ่มพรรคการเมืองก็คือการเข้ามามีส่วน ร่วมในทางการเมือง และแสวงหาอำนาจในทางการเมืองพร้อมกับแสดงจุดยืนทางสังคมว่าตนจะเข้า มาเป็นสื่อกลางระหว่างรัฐบาลและประชาชนเพื่อให้เข้าใจกับความต้องการที่หลากหลายของ ประชาชน อีกทั้งนำมาซึ่งการจัดทำนโยบายสาธารณะและลงสมัครเลือกตั้งเป็นผู้แทนพรรคต่อไป

2.2 บทบาทหน้าที่ของพรรคการเมือง

สิ่งที่สำคัญของพรรคการเมืองในทางระบอบประชาธิปไตยนั้นก็คือการมีบทบาทหน้าที่ที่ สำคัญทางการเมืองและยังแสดงให้เห็นถึงการเข้ามาเป็นอีกหนึ่งตัวแทนที่แสวงหาอำนาจ ประชาธิปไตยให้แก่คนในสังคมโดยผ่านหน้าที่ที่สำคัญ 6 ประการ คือ

2.2.1) หน้าที่ในการให้ทิศทางทางการเมือง พรรคการเมืองเป็นการรวมกลุ่มของผู้มี อุดมการณ์หรือแนวคิดในทางการเมืองร่วมกันจึงเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ในการชี้แนะทิศทางทาง การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม โดยผ่านอุดมการณ์หรือแนวนโยบายของพรรคและเมื่อพรรคเป็น รัฐบาลอุดมการณ์และแนวนโยบายดังกล่าวก็จะกลายเป็นทิศทางของประเทศในด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม พรรคการเมืองจึงมีบทบาทในการกำหนดทางเลือกให้กับสังคมการเมือง

2.2.2) หน้าที่ในการรวมตัวของผู้มีแนวคิดร่วมกัน พรรคการเมืองจะมีบทบาทสำคัญใน การรวบรวมบุคคลที่มีแนวคิดและอุดมการณ์ที่คล้ายคลึงกันหรือร่วมกันบทบาทดังกล่าวนี้จะมี

ความสัมพันธ์กับบทบาทในการให้ทิศทางทางการเมือง กล่าวคือเมื่อมีการรวบรวมบุคลากรที่มีแนวคิดทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมร่วมกันแล้ว พรรคการเมืองเหล่านี้ก็จะพยายามชี้แนะทิศทางดังกล่าวให้กับประชาชน

2.2.3) หน้าที่ในการกระจายค่านิยม พรรคการเมืองมีหน้าที่ในการสื่อสารอุดมการณ์หรือแนวคิดดังกล่าวให้กับประชาชนทั่วไปโดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงของการเลือกตั้ง หน้าที่ดังกล่าวของพรรคการเมืองจึงมีลักษณะเป็นการกระจายค่านิยมทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ให้อยู่ในวงกว้าง และหากพรรคใดได้รับชัยชนะสามารถจัดตั้งรัฐบาลก็เท่ากับว่านำเอาค่านิยมดังกล่าวมาดำเนินการในทางปฏิบัติ ซึ่งเป็นค่านิยมที่ได้รับการยอมรับจากประชาชนโดยมีผลการเลือกตั้งเป็นประจักษ์พยาน

2.2.4) หน้าที่ในการเป็นตัวแทนของประชาชน พรรคการเมืองจะทำหน้าที่ในการจัดสรรบุคลากรที่จะกลายมาเป็นตัวแทนของประชาชนในการดำเนินทางการเมือง พรรคการเมืองจึงทำหน้าที่ในการเป็นตัวแทนของอำนาจอธิปไตยของชนส่วนหนึ่งโดยเฉพาะการเริ่มต้นกระบวนการทางการเมืองที่ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุดอย่างการเลือกตั้ง พรรคจะต้องพิจารณาเลือกบุคคลที่จะนำเสนอให้แก่ประชาชนเพื่อเป็นตัวแทนอย่างรอบคอบ

2.2.5) หน้าที่ในการคัดสรรบุคลากรทางการเมือง พรรคการเมืองมีหน้าที่สรรหาและคัดสรรบุคคลเข้าสู่ระบบการเมือง โดยการจัดส่งบุคคลที่มีความเหมาะสมเพื่อเสนอให้ประชาชนพิจารณาเลือกตั้ง และเมื่อบุคคลดังกล่าวได้รับการเลือกตั้งก็จะเข้ามาทำงานในฝ่ายบริหารหรือฝ่ายนิติบัญญัติ ในลักษณะดังกล่าว พรรคการเมืองจึงทำหน้าที่เปรียบเสมือนผู้คัดสรรบุคลากรเข้าสู่ระบบการเมือง กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ พรรคการเมืองจะทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมระหว่างโครงสร้างเบื้องล่างอันหมายถึง สังคมกับโครงสร้างเบื้องบนอันหมายถึงระบบการเมืองนั่นเอง

2.2.6) หน้าที่ในการสร้างความชอบธรรม บทบาทของพรรคการเมืองที่สำคัญประการหนึ่ง คือ เป็นกลไกในการสร้างความชอบธรรมของการขึ้นสู่อำนาจและการรักษาอำนาจทางการเมืองของกลุ่มบุคคล โดยเฉพาะในประเทศที่กำลังพัฒนาพรรคการเมืองมักจะมีบทบาทในลักษณะนี้ อย่างเห็นได้ชัด (สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์, 2546, หน้า 190)

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้นจะเห็นได้ว่าบทบาทที่สำคัญของกลุ่มพรรคการเมืองก็คือการเป็นตัวแทนให้แก่ประชาชนต่อการเข้าไปรับหน้าที่ในรัฐสภาพร้อมกับชี้ให้เห็นถึงปัญหาและร่วมกันจัดตั้งกำหนดนโยบาย พร้อมกับการสรรหาและคัดเลือกบุคคลเข้าสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพื่อที่จะได้นำมาตอบสนองต่อความต้องการของคนในสังคมให้ได้มากที่สุด

3. แนวความคิดและบทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวกับกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองไทย

3.1 ความหมายของกลุ่มผลประโยชน์

โดยในด้านแนวความคิดของนักวิชาการในการให้ความหมายที่เกี่ยวกับหลักเหตุผลของกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองโดยเป็นการพูดถึงความสำคัญของคำว่ากลุ่มผลประโยชน์ไว้ว่า

กลุ่มผลประโยชน์ หมายถึง การรวมตัวกันโดยความสมัครใจ ของบุคคลที่มีความสนใจ หรือมีผลประโยชน์ร่วมกันพยายามกระทำการเพื่อให้ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจทางการเมืองกระทำ หรือไม่กระทำการอันใดเพื่อสอดคล้องกับผลประโยชน์ของกลุ่มตน แต่ไม่มีวัตถุประสงค์ที่จะจัดตั้ง รัฐบาล เช่น สหภาพแรงงานสมาคมผู้ส่งออกข้าว สภานายความเป็นต้นซึ่งกลุ่มผลประโยชน์เป็น สถาบันการเมืองอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญสำหรับประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ทั้งนี้ เพราะระบอบประชาธิปไตยนั้นถือว่าอำนาจอธิปไตยหรืออำนาจสูงสุดในการปกครองเป็นของ ประชาชนเสรีภาพในการจัดตั้งกลุ่มประชาชนมีสิทธิในการแสดงออกและเสรีภาพในการจัดตั้งกลุ่ม

อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวความคิดของ Gabriel A. Almond and Bingham Powell Jr. ที่ได้ให้ความหมายถึงกลุ่มคนที่เชื่อมโยงกันโดยมีความสนใจหรือห่วงใยในสิ่งหนึ่งสิ่งใด หรือมีผลประโยชน์ร่วมกันโดยมีความสำคัญอยู่ไม่มากนักน้อยกว่ามีความเชื่อมโยงดังกล่าวยู่ ในขณะที่ Dennis Kavanagh ให้ความสำคัญต่อการแสดงบทบาทว่า กลุ่มผลประโยชน์ คือ กลุ่มที่มีอิทธิพล ต่อรัฐบาลในการเปลี่ยนแปลงนโยบายหรือการนำนโยบายไปปฏิบัติ ลักษณะโดยรวมของกลุ่ม ผลประโยชน์นั้นจึงหมายถึง การรวมตัวของบุคคลที่มีอุดมการณ์หรือเป้าหมายร่วมกันและต้องการ ให้เป้าหมายนั้นบรรลุผลด้วยการต่อรอง กดดันเพื่อสร้างอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายหรือการ บริหารงานตามนโยบายรัฐ (อภิญา รัตนมงคลมาส, 2557)

นอกจากนี้ ยังเป็นสถาบันทางการเมืองที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อเสถียรภาพและ พัฒนาการของระบบการเมืองไทยในระบอบประชาธิปไตยและเป็นองค์กรหนึ่งที่เปิดโอกาสให้ ประชาชนมีส่วนในการกำหนดนโยบายด้วยวิธีการเรียกร้องผลประโยชน์นอกรัฐสภา พร้อมกับเป็นส่วนหนึ่งของพลังทางการเมือง คือ กลุ่มคนที่มีแนวคิดฐานะในสังคม เชื้อชาติ ศาสนา และอาชีพ ที่ คล้ายกันมารวมกลุ่มกันเพื่อจุดประสงค์ทางสังคม

จากที่กล่าวมานั้นจะพบว่า แนวความคิดที่เกี่ยวกับกลุ่มผลประโยชน์เป็นการสื่อถึง กลุ่มคนที่ต้องการจะเข้ามามีบทบาทและแสวงหาผลประโยชน์กับกลุ่มของตนเอง โดยที่เป็นการมี ส่วนเกี่ยวข้องกับทางการเมืองจนนำไปสู่การเข้ามามีส่วนได้ส่วนเสียต่อผลประโยชน์ภายในสังคม โดยทั้งนี้แล้วนั้นลักษณะของกลุ่มก็จะมีหลากหลายประเภท หลากหลายรูปแบบ และในกลุ่มต่าง ๆ ก็จะเน้นอิทธิพลทางการเมืองรวมไปถึงการแทรกแซงทางการเมือง เพื่อให้ตรงตามบรรลุ วัตถุประสงค์ของกลุ่มตนเอง

3.2 บทบาทหน้าที่ของกลุ่มผลประโยชน์

โดยในทฤษฎีกลุ่มผลประโยชน์หรือกลุ่มผลักดันในวงวิชาการสังคมไทยก็มักจะกล่าวถึง หน้าที่ของกลุ่มเอาไว้ซึ่งอาจจะจัดหมวดหมู่หน้าที่และบทบาทออกเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้ตำราทฤษฎี กลุ่มผลประโยชน์หรือกลุ่มผลักดันในวงวิชาการสังคมไทยก็มักจะกล่าวถึงหน้าที่ของกลุ่มเอาไว้ซึ่ง อาจจะจัดหมวดหมู่หน้าที่และบทบาทออกเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้

3.2.1) หน้าที่ในด้านความเป็นตัวแทน กล่าวคือ การสร้างพื้นที่การมีส่วนร่วมทางการเมืองและเชื่อมต่อระหว่างประชาชนกับระบบการเมือง เนื่องจากการเลือกตั้งมักจะมีวาระนาน ๆ ครั้งทำให้การต่อรองหรือการผลักดันผลประโยชน์ของผู้คนในสังคมผ่านระบบการเลือกผู้แทนหรือ

ตัวแทนจึงมีความจำกัด (มนตรี เจนวิทย์การ, 2558) กล่าวถึงหน้าที่ของกลุ่มผลประโยชน์ในระบบการเมืองในแง่ที่ว่า กลุ่มผลประโยชน์ทำหน้าที่ในการสร้างสมดุลในการเรียกร้องของกลุ่มต่างๆ ในสังคมการเมืองทำให้การตัดสินใจการเมืองมีฐานอยู่บนการพิจารณาผลประโยชน์ความต้องการของผู้คนและทำหน้าที่เป็นกลไกที่ช่วยให้ประชาชนสามารถแสดงออกซึ่งผลประโยชน์และความต้องการของกลุ่มตนทำให้ผลประโยชน์ของทุกฝ่ายได้รับการพิจารณาเกิดการต่อรองเจรจา

3.2.2) หน้าที่ด้านการขยายช่องทางมีส่วนร่วมทางการเมือง ในสภาวะการเมืองปัจจุบันผู้คนในสังคมเข้าไปสังกัดกลุ่มทางสังคมการเมืองจำนวนมากยิ่งขึ้นนักทฤษฎีกลุ่มผลประโยชน์มองเห็นถึงปรากฏการณ์ความขัดแย้งใหม่ ๆ เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อมการทำแท้งอัตลักษณ์ของผู้คนซึ่งการเมืองเช่นนี้ผู้คนไม่ได้อาศัยช่องทางการเมืองในระบบปกติ เช่น ลงคะแนนเลือกตั้งการอาศัยกลไกพรรคการเมือง แต่อาศัยการระดมผู้คนผ่านการรณรงค์เพื่อแสวงหาการสนับสนุนจากสาธารณชนผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่นการร่วมลงชื่อการเดินขบวนหรือรูปแบบอื่น ๆ

3.2.3) หน้าที่ในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ กลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มผลักดันช่วยให้ผู้คนในสังคมได้รับรู้และเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องประเด็นสาธารณะที่สำคัญ ๆ ช่วยทำหน้าที่ในการให้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองและสร้างจิตสำนึกทางการเมืองให้แก่ผู้คนในสังคม

3.2.4) หน้าที่ในกระบวนการนโยบายสาธารณะ ซึ่งก็คือบทบาทในกระบวนการกำหนดนโยบายการนำนโยบายไปปฏิบัติรวมทั้งในการประเมินนโยบายด้วย กลุ่มผลักดันทำหน้าที่ในการเชื่อมต่อกับพรรคการเมืองและรัฐบาลในการป้อนข้อมูลต่อการตัดสินใจของรัฐบาลและผู้มีอำนาจในการตัดสินใจทางการเมืองและต่อกระบวนการนโยบายสาธารณะขั้นตอนอื่น ๆ (ประภาส ปิ่นตบแต่ง, 2552)

และบางมุกกลุ่มผลประโยชน์ก็มีบทบาทหน้าที่ในด้านลบต่อระบบการเมืองด้วยปฏิบัติการของกลุ่มผลักดันบางครั้งใช้วิธีการที่ไม่มีความชอบธรรมเพิ่มความไม่เท่าเทียมกันทางการเมืองได้ในบางประการที่มีต่อไปนี้

1. กลุ่มมักใช้วิธีการสร้างอิทธิพลแบบหลังฉากอยู่ในห้องลับ ๆ ไม่โปร่งใสตรวจสอบยากไม่ที่เป็นที่รับรู้ของผู้คนโดยทั่วไปไม่มีใครรู้ว่าใครพูดกับใครด้วยเรื่องอะไรซึ่งอาจเป็นอำนาจที่ขาดความรับผิดชอบและการส่งเสริมให้เกิดคณาธิปไตยและการตัดสินใจแบบเผด็จการเสียงส่วนน้อยที่ผูกขาดโดยบางกลุ่มคนเพราะโดยธรรมชาติแล้วกลุ่มผลประโยชน์เป็นตัวแทนของคนส่วนน้อยมากกว่าคนส่วนใหญ่

2. แม้ว่ากลุ่มผลประโยชน์จะสร้างหลักประกันไม่ให้เกิดเผด็จการอำนาจนิยมแต่อีกด้านหนึ่งก็สร้างปัญหาในทางตรงกันข้ามเพราะกลุ่มมักสนใจแต่ผลประโยชน์เฉพาะกลุ่มที่ไม่ครอบคลุมผลประโยชน์ของคนในวงกว้างของสังคม ในสังคมที่กลุ่มผลักดันบางกลุ่มผูกขาดก็จะเป็นการยากที่จะทำให้รัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งตอบสนองต่อความต้องการของคนส่วนใหญ่

3. กลุ่มผลักดันแบบวงนอกที่ใช้วิธีการแบบกระทำการโดยตรงก็มักจะมีลักษณะที่ไม่ยอมรับต่อกฎหมายกติกาหรือสถาบันที่ลงหลักปักฐานซึ่งเป็นปฏิบัติการที่ล่อแหลมต่อการละเมิดกระบวนการของประชาธิปไตย

4. การเมืองแบบกลุ่มอาจเกิดคำถามต่อความชอบธรรมของผู้นำกลุ่มนักลอบบี้และความเป็นตัวแทนเนื่องจากไม่ได้ผ่านกระบวนการที่เป็นทางการ หรือแม้ได้มาจากการเลือกตั้งก็มาจากการลงคะแนนเสียงของคนไม่มากนักกลายเป็นว่ามีคนจำนวนไม่มากที่ทำงานอยู่ในการเมืองแบบวงในที่เรียกว่า ประชาธิปไตยแบบวงใน หรือประชาธิปไตยของคนวงใน

5. การเมืองแบบกลุ่มอาจจะยิ่งสร้างความไม่เท่าเทียมกันของคนในสังคมกลุ่มผลักดันมักจะเป็นกลุ่มอภิสิทธิ์ชนที่มีทรัพยากรมากมีความเชี่ยวชาญและมีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นกับรัฐบาลหรือพรรคการเมืองไม่ได้มีลักษณะเป็นตัวแทนของคนส่วนใหญ่หรือเป็นเพียงตัวแทนปากเสียงของคนส่วนน้อยเท่านั้น (มะลิ ทิพย์ประจง, 2562)

จากที่ได้ศึกษามานี้ กลุ่มผลประโยชน์เป็นการรวมตัวของกลุ่มคนผู้ที่มีความต้องการเหมือนกัน รวมไปถึงเป็นกลุ่มบุคคลที่ช่วยส่งเสริมทางการเมืองโดยที่กลุ่มเหล่านี้จะเป็นตัวช่วยขยายช่องทางทำให้ผู้คนหันมาให้ความสนใจกับทางการเมืองเพิ่มมากยิ่งขึ้น และยังทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้สร้างองค์ความรู้และร่วมกันเสนอข้อแตกต่างที่เกี่ยวกับปัญหาภายในสังคม รวมไปถึงการสร้างจิตสำนึกให้กับผู้คนภายในประเทศต่อไป

4. ความสัมพันธ์ของพรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ในการกำหนดนโยบายสาธารณะในสังคมไทย

4.1 ความสัมพันธ์ของพรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์

ปัจจัยสำคัญของสัมพันธ์ระหว่างพรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์คือการร่วมกันกำหนดนโยบายสาธารณะ หรืออาจจะมีเหตุผลด้านอื่น ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ที่สอดคล้องต่อกัน

โดยในมุมมองของ พรศรี วิโรจน์วุฒิกุล กล่าวว่า ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มผลประโยชน์กลุ่มนักธุรกิจและพรรคการเมืองไทยได้มีมาเป็นเวลานานแล้วแต่บทบาทและอิทธิพลของนักธุรกิจนายทุนเหล่านี้มักจะแตกต่างกันไปตามบริบทแวดล้อมในแต่ละช่วงเวลา ตัวอย่างเช่น ในช่วงที่ประเทศไทยถูกปกครองด้วยระบอบเผด็จการทหาร โดยเฉพาะในช่วงสมัยรัฐบาลของ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ซึ่งมีรูปแบบการปกครองแบบพ่อขุนอุปถัมภ์ นักธุรกิจ นายทุน พ่อค้า จำเป็นต้องผูกมิตรสนิทชิดใกล้กับผู้มีอำนาจทางการเมือง โดยการให้การสนับสนุนทางการเงินหรือการให้ผู้นำทางการเมืองเข้าไปถือหุ้นและบริหารบริษัท ขณะเดียวกันนักธุรกิจก็จะได้รับการคุ้มครองทางการเมืองเป็นการตอบแทน โดยเป็นการการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกันของสองกลุ่มนี้ซึ่งส่งผลให้ผู้นำทางการเมืองและผู้มีอำนาจจะได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ส่วนนักธุรกิจก็จะได้รับผลประโยชน์ทางเส้นสายและมีอิทธิพลที่จะได้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การออกกฎหมาย กฎระเบียบที่เป็นประโยชน์ต่อธุรกิจของพวกเขา แต่อำนาจทางการเมืองก็ยังคงเป็นของผู้นำทางการเมืองอย่างเบ็ดเสร็จอยู่เช่นเดิม ดังนั้น บทบาทของนักธุรกิจและกลุ่มนายทุน จึงเป็นเพียงผู้ให้การสนับสนุนกับผู้นำทางการเมืองเท่านั้น ยังไม่ได้เข้ามามีบทบาททางการเมืองโดยตรงและชัดเจนเหมือนกับปัจจุบันนี้ (พรศรี วิโรจน์วุฒิกุล, 2548)

หรือในอีกบทความวิจัยได้ให้ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างกันไว้ว่า

1. การกำหนดนโยบายสาธารณะและการสร้างค่านิยม กล่าวคือ กลุ่มผลประโยชน์เป็นตัวเชื่อมช่องว่างระหว่างผู้ตัดสินใจทางการเมืองกับปัจเจกชนบุคคลในสังคม ซึ่งกลุ่มผลประโยชน์มีอิทธิพลต่อรัฐสภาที่เข้าไปมีบทบาทในกระบวนการกำหนดนโยบายของรัฐ และดำเนินนโยบายด้วยเหตุที่รัฐบาลจะต้องคำนึงถึงแรงผลักดันอื่นๆ นอกเหนือจากกลุ่มผลประโยชน์จะต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อคะแนนเสียงเลือกตั้งและต่อผลประโยชน์ของผู้สนับสนุนรัฐบาลโดยตรง สิ่งเหล่านี้เป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่ทำให้รัฐบาลจำเป็นต้องหาทางประนีประนอมหรือประสานประโยชน์

2. การสนับสนุนการสร้างสาขาและเครือข่ายพรรคการเมือง

3. การคิดสรรและสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้ง ในขณะที่พรรคการเมืองมีการคัดเลือกผู้สมัครด้วยกระบวนการต่าง ๆ ภายในพรรค กลุ่มผลประโยชน์ถือได้ว่าเป็นตัวแสดงสำคัญในการสนับสนุนผู้สมัครที่เป็นตัวแทนของกลุ่มให้ได้รับการคิดสรรเป็นผู้สมัครของพรรคการเมืองในการเลือกตั้ง โดยเฉพาะความต้องการผลักดันให้เกิดนโยบายที่สอดคล้องกับเป้าหมายของกลุ่ม

4. การพัฒนาการ ด้วยเหตุที่พรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์เป็นลักษณะการรวมตัวกันของประชาชนที่มีเป้าหมายบางอย่างร่วมกัน ซึ่งลักษณะหรือรูปแบบของการรวมตัวและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อาจมีผลต่อการปรับตัวของกลุ่มที่เกิดขึ้น กล่าวคือ การรวมกลุ่มเมื่อมีความมั่นคงก็จะจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองได้ หากประสบความสำเร็จก็จะพัฒนาเป็นพรรคการเมืองที่มีความเข้มแข็ง แต่หากประสบความล้มเหลวในการแข่งขันเลือกตั้งแล้ว การรวมตัวนั้นอาจยังคงมีอยู่แต่พรรคอาจจะกลายสภาพเป็นเพียงกลุ่มผลประโยชน์ (ศุทธิกานต์ มีจัน, 2557)

จากการวิเคราะห์ประเด็นนี้การรวมตัวกันของกลุ่มผลประโยชน์ที่ต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับ การแสดงบทบาทเพื่อเป็นการกดดันทางการเมืองและเพื่อเปลี่ยนแปลงนโยบายของรัฐ กลุ่มต่าง ๆ นี้ อาจพัฒนาขึ้นเป็นขบวนการทางการเมืองและสามารถพัฒนาขึ้นเป็นพรรคการเมืองได้ แต่นอกจากนี้ แล้วพรรคการเมืองก็ยังคงอาศัยกลุ่มผลประโยชน์บางกลุ่มในฐานะที่เป็นองค์กรหรือแนวร่วมอุดมการณ์ของพรรค

4.2 ความสัมพันธ์ของพรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบาย

กล่าวได้ว่า ความสัมพันธ์ของพรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์นั้นต่างฝ่ายต่างจะต้องการผลประโยชน์เหมือนกันทั้งสิ้น แต่จะมาในแนวของการเข้ามามีส่วนร่วมกันเพื่อให้ได้ซึ่งอำนาจและนำมาแสวงหาผลตอบแทนให้แก่ตน การกำหนดนโยบายสาธารณะก็เช่นเดียวกันนับเป็นความสัมพันธ์ที่ทั้ง 2 ฝ่ายจะต้องให้ความสำคัญโดยที่จะไม่ใช่แค่เพื่อกลุ่มของตนเองอย่างเดียว แต่จะต้องเล็งเห็นแก่ผลประโยชน์ส่วนร่วมด้วย โดยจะมาในรูปแบบของการจัดทำนโยบายเพื่อตอบสนองความต้องการแก่สังคมและกลุ่มของตน (ไพบูรณ์ สุขเขตน์, 2565)

การกำหนดนโยบายจะโคจรเป็นวัฏจักรกล่าวคือเมื่อพรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ได้ร่วมกันนำความต้องการของ ประชาชน ปัญหาทางสังคม ปัญหาทางการเมือง ปัญหาความเป็นอยู่ของประชาชนมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายของพรรคเพื่อให้ได้รับการสนับสนุนของประชาชนเข้าสู่กระบวนการทางการเมืองหรือการบริหารก็จะนำไปสู่การตัดสินใจเมื่อ

ได้รับการเลือกตั้งเข้ามาบริหารประเทศ การนำนโยบายไปปฏิบัติและเกิดผลกระทบต่อประชาชนทั้งในทางดีและไม่ดีซึ่งขึ้นอยู่กับตัวนโยบายนั้น และผลของนโยบายจะสะท้อนกลับเข้าสู่กระบวนการทางการเมืองอีกครั้งว่าจะยังคงดำเนินนโยบายนั้น ๆ ต่อไปหรือไม่หรือจะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใดเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของทุกฝ่ายให้มากที่สุด (ไพบูรณ์ สุขขเจตน์, 2565)

โดยการวิเคราะห์นโยบายของพรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์นั้นจะช่วยให้นักวิเคราะห์นโยบายสามารถกำหนดประเด็นของการวิเคราะห์ที่ได้ถูกต้องและสอดคล้องกับการแก้ไขปัญหาของสังคม ซึ่งจะทำให้การวิเคราะห์มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การวิเคราะห์ในแต่ละเหตุผลจำต้องได้รับการออกแบบจากผู้เชี่ยวชาญที่เข้าถึงเทคนิคของนักวิเคราะห์ในการสร้างระบบและกลไกในปัจจุบัน สามารถออกแบบทั้งด้านความคุ้มค่า ความเสี่ยง และอื่น ๆ ได้ทั้งทางการตลาด ทางธุรกิจ และทางเศรษฐกิจ กลไกการกำหนดนโยบายของพรรคการเมืองไทยดังที่ได้อธิบายมานั้นพรรคการเมืองต้องมีความจริงใจต่อการแก้ไขปัญหาอย่างจริงจังไม่ใช่การกำหนดนโยบายเพื่อผลแพ้ชนะในการเลือกตั้งเพียงประการเดียว แนวคิดการวิเคราะห์กำหนดนโยบาย คือ การวิเคราะห์ตัวแบบระบบหมายถึง การเมืองดำรงอยู่เสมือนมีชีวิตเป็นชีวิตการเมือง ดังนั้น ชีวิตการเมืองจึงต้องดำรงอยู่อย่างเป็นระบบซึ่งประกอบด้วย ความสัมพันธ์ระหว่างระบบการเมืองและสิ่งแวดล้อม ปัจจัยนำเข้าซึ่งเป็นเงื่อนไขหรือสถานการณ์สำคัญประกอบไปด้วยความต้องการเรียกร้องและการสนับสนุนของประชาชนและสังคม ส่วนระบบการเมืองเปรียบเสมือนกล่องดำ คือ กลุ่มของโครงสร้าง มีกิจกรรมทางการเมืองและการบริหารที่สัมพันธ์กันส่วนการใช้อำนาจในการบริหารตามค่านิยมของสังคม ประเพณีและกฎระเบียบต่าง ๆ เมื่อปัจจัยนำเข้าได้เข้ามาสู่กระบวนการของกล่องดำก็จะผลิตผลลัพธ์หรือผลผลิตออกมาเรียกว่าปัจจัยนำออก ของระบบการเมือง หรือผลผลิตของระบบการเมือง และผลผลิตของระบบการเมืองนี้เองก็จะทำหน้าที่ส่งย้อนกลับเข้าสู่สิ่งแวดล้อมในรูปของผลสะท้อนกลับหรือผลกระทบเพื่อสนองตอบความต้องการของสังคม และการสนับสนุนของประชาชนอันเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างแรงผลักดันของสิ่งแวดล้อมที่มีต่อระบบการเมือง เกิดความสัมพันธ์แบบพลวัตร โดยจะมีการปรับตัวเพื่อสร้างระบบให้มีความสมดุลเพื่อให้ชีวิตการเมืองดำรงอยู่ได้ตลอดไป (ภูริวัจน์ ภูณยุฒิปริดา, 2564)

ด้วยเหตุนี้ การกำหนดนโยบายจึงจะต้องอาศัยปัจจัยในหลาย ๆ ด้านเพื่อนำมาซึ่งข้อตกลงระหว่างกลุ่ม เพราะต่างก็มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกันอีกด้วย แต่อย่างไรก็ดีการกำหนดนโยบายร่วมกันของพรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์จะเป็นช่วยทำให้ความต้องการของประชาชนเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น หากการเสนอนโยบายต่อสังคมแล้วได้รับความสนใจด้วยนั้นจะยิ่งส่งผลให้การเลือกตั้งเพื่อหาตัวแทนเข้ามาดูแลและแก้ไขปัญหาตามนโยบายสาธารณะที่ได้กำหนดย่อมมีผลทำให้พรรคการเมืองนั้นเป็นที่ยอมรับต่อผู้คนภายในสังคม และเมื่อถูกเลือกแล้วก็ต้องปฏิบัติได้จริงตามที่ได้กล่าวไว้

4.3 มุมมองปัญหาต่อการกำหนดนโยบายสาธารณะของพรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์

การจัดทำนโยบายสาธารณะของพรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์นั้นต่างจะต้องเอาปัญหาที่เกิดขึ้นภายในสังคมหรือเป็นที่ต้องการของประชาชนแล้วนำมากำหนดเป็นนโยบายให้แก่พรรคการเมืองกลุ่มตน แต่สิ่งที่ตามมาระหว่างกลุ่มนั้นก็คือปัญหาในการกำหนดนโยบายร่วมกันโดยที่จะต้องมองว่าสิ่งใดไม่เกินความสามารถต่อการแก้ไขได้จริง รวมถึงข้อคิดเห็นที่แตกต่างของคนในกลุ่มที่เล็งเห็นว่าตรงส่วนไหนจะได้ผลประโยชน์มากและส่วนไหนจะเสียผลประโยชน์น้อยที่สุดจึงต้องมีการหารือและช่วยกันแก้ไขปัญหานั้น เพื่อให้ได้มาซึ่งนโยบายที่ตอบโจทย์แก่สังคมและกลุ่มของตนนั่นเอง (ภุริวัจน์ ปุณยวุฒิปรีดา, 2564)

สภาพทั่วไปเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายของพรรคการเมืองไทยมีเหตุปัจจัยที่มีความซับซ้อน และหลากหลายกระจายตัวมากขึ้น โดยเฉพาะต่อเหตุผลที่ยึดโยงอยู่กับขบวนการทางสังคมการเมืองภายนอกมากกว่ายึดโยงอยู่กับตัวผู้นำและแกนนำภายในพรรค ขณะเดียวกัน การวัดผลสำเร็จก็จะถ่ายเทน้ำหนักไปที่การสร้างอิทธิพลต่อสังคม การเมือง และเป้าหมายคือการได้รับเลือกตั้งเพียงประการเดียว นโยบายพรรคการเมืองมีลักษณะขายฝันไม่สามารถแก้ไขปัญหาของประชาชนได้จริง ในการทำความเข้าใจสภาพการณ์หรือปัญหาของการกำหนดนโยบายอาจมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเข้าใจขั้นตอนและโครงสร้างของพรรคการเมืองอย่างถ่องแท้เนื่องจากเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จและความล้มเหลวในการนำนโยบายไปปฏิบัติที่ผ่านมาอาจกล่าวได้ว่าการศึกษาเรื่องการกำหนดนโยบายของพรรคการเมืองมีเพียงความมุ่งหมายหรือมีเป้าหมายเพียงผลได้เสียในการเลือกตั้ง มากกว่า การกำหนดนโยบายที่สามารถแก้ไขปัญหาให้กับท้องที่หรือสังคมได้จริงจึงประสบกับปัญหาของการเหมารวมและไม่สามารถอธิบายปัญหาที่เกิดขึ้นจริงได้ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายของพรรคการเมืองไทย คือ 1) นโยบายเหล่านั้นทำให้เกิดปัญหาหรือภาระหนี้สินแก่ประชาชนในระยะยาว เช่น นโยบายรถคันแรกที่ให้ผู้ที่ยังไม่เคยมีรถยนต์ซื้อรถยนต์ แม้รัฐบาลจะมีเงินช่วยเหลือแต่ก็ก่อให้เกิดภาระหนี้สินแก่ประชาชนเกินจำเป็น ส่วนใหญ่มักจะเป็นกลุ่มนักศึกษาที่เพิ่งสำเร็จการศึกษาใหม่และเพิ่งเข้าสู่ระบบงานและผู้ที่ได้ผลประโยชน์โดยมาก ก็คือกลุ่มบริษัทค้ารถยนต์ใหม่เป็นต้น 2) นโยบายส่วนใหญ่ถูกกำหนดมาเพื่อผลลัพธ์ คือ คะแนนเสียง บางนโยบายก็ไม่สามารถทำได้จริงเพราะไม่ได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริง เช่น กำหนดนโยบายให้ค่าแรงขั้นต่ำที่สูงเกินไป ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง (ภุริวัจน์ ปุณยวุฒิปรีดา, 2564)

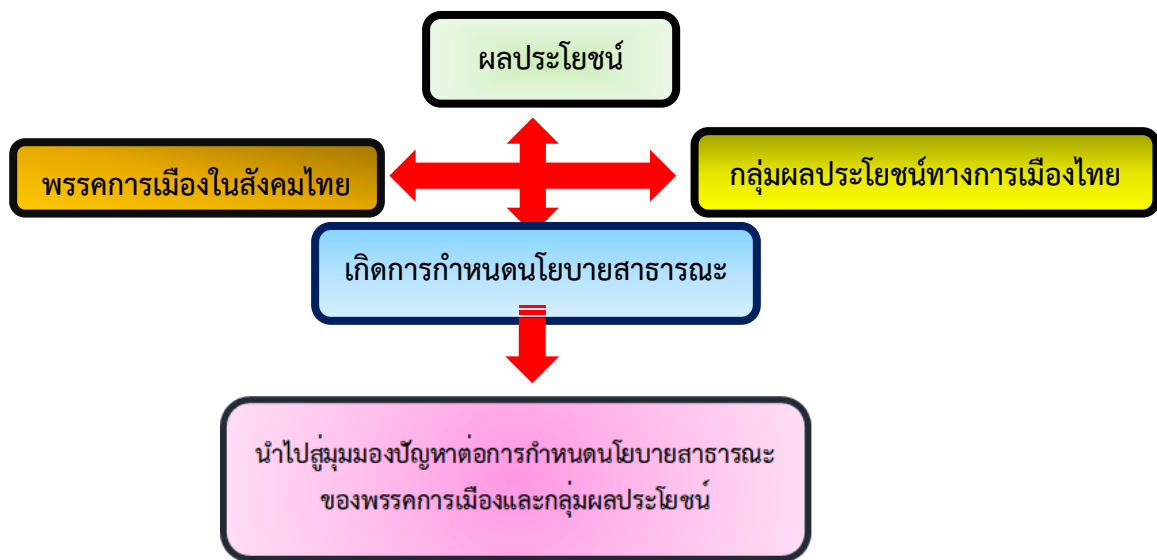
โดยจะเห็นได้ว่าปัญหาที่มีต่อการกำหนดนโยบายสาธารณะนั้นส่วนใหญ่แล้วมักไม่ได้เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม แต่เกิดจากปัจจัยที่ซับซ้อนในการกำหนดนโยบาย เพราะด้วยความหลากหลายของปัญหาและการวางแผนต่อการแก้ไขในอนาคตข้างหน้าจึงต้องมีการวิเคราะห์นโยบายให้มองเห็นเป็นรูปธรรมให้ได้มากที่สุดก็เพื่อที่จะได้นำมาปฏิบัติได้จริง หากนโยบายใดที่มีปัญหาแล้วนั้นจะยิ่งส่งผลให้นโยบายต้องถูกยกเลิกไปและเท่ากับว่าพรรคการเมืองนั้นไม่สามารถทำตามเป้าประสงค์ได้นั่นเอง

5. สรุป

พรรคการเมืองก็คือการเป็นตัวแทนให้แก่ประชาชนต่อการเข้าไปปรับหน้าที่ในรัฐสภา พร้อมกับชี้ให้เห็นถึงปัญหาและร่วมกันจัดตั้งกำหนดนโยบาย พร้อมกับการสรรหาและคัดเลือกบุคคลเข้าสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพื่อที่จะได้นำมาตอบสนองต่อความต้องการของคนในสังคมให้ได้มากที่สุด กลุ่มผลประโยชน์เป็นการรวมตัวของกลุ่มคนผู้ที่มีความต้องการเหมือนกัน รวมไปถึงเป็นกลุ่มบุคคลที่ช่วยส่งเสริมทางการเมืองโดยที่กลุ่มเหล่านี้จะเป็นตัวช่วยขยายช่องทางทำให้ผู้คนหันมาให้ความสนใจกับทางการเมืองเพิ่มมากยิ่งขึ้น การรวมตัวกันของกลุ่มผลประโยชน์ที่ต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับการแสดงบทบาทเพื่อเป็นการกดดันทางการเมืองและเพื่อเปลี่ยนแปลงนโยบายของรัฐ แต่นอกจากนี้แล้วพรรคการเมืองก็ยังต้องอาศัยกลุ่มผลประโยชน์บางกลุ่มในฐานะที่เป็นองค์กรหรือแนวร่วมอุดมการณ์ของพรรค การกำหนดนโยบายจึงจะต้องอาศัยปัจจัยในหลาย ๆ ด้านเพื่อนำมาซึ่งข้อตกลงระหว่างกลุ่ม เพราะต่างก็มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกันอีกด้วย หากใช้เลนส์ทฤษฎีภูเขาน้ำแข็งมองความสัมพันธ์ระหว่างพรรคการเมืองกับกลุ่มผลประโยชน์ในการกำหนดนโยบายสาธารณะของสังคมไทย เช่น โครงการคนละครึ่ง สิ่งที่เราได้เห็นประชาชนอย่างเราเห็น คือ การที่ประชาชนได้ใช้สิทธิ์เข้าร่วมโครงการคนละครึ่ง ซึ่งเป็นสิ่งที่รัฐบาลได้เยียวยาความเป็นอยู่ของประชาชนในระยะสั้น ๆ แต่หากมองให้ลึกลงไปหรือสิ่งที่ไม่ได้ปรากฏให้ประชาชนเห็น คือ โครงการคนละครึ่งนี้ ผู้ที่ได้รับผลประโยชน์อย่างมากมายมหาศาล ก็คือ กลุ่มผลประโยชน์หรือกลุ่มนักธุรกิจ แสดงให้เห็นว่ารัฐบาลที่สังกัดพรรคพลังประชารัฐนี้มีความสัมพันธ์กับกลุ่มผลประโยชน์ในการกำหนดนโยบายสาธารณะนั่นเอง

ทั้งนี้ ปัญหาที่มีต่อการกำหนดนโยบายสาธารณะนั้นส่วนใหญ่แล้วมักไม่ได้เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม แต่เกิดจากปัจจัยที่ซับซ้อนในการกำหนดนโยบาย เพราะด้วยความหลากหลายของปัญหาและการวางแผนต่อการแก้ไขในอนาคตข้างหน้าจึงต้องมีการวิเคราะห์นโยบายให้มองเห็นเป็นรูปธรรมให้ได้มากที่สุดก็เพื่อที่ว่าจะได้นำมาปฏิบัติใช้ได้จริง หากนโยบายใดที่มีปัญหาแล้วนั้นจะยิ่งส่งผลให้นโยบายต้องถูกยกเลิกไปและเท่ากับว่าพรรคการเมืองนั้นไม่สามารถทำตามเป้าประสงค์ได้นั่นเอง

6. องค์ความรู้ใหม่

จากบทบาทหน้าที่และเป้าหมายของพรรคการเมืองไทยจะมีความสัมพันธ์กับกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองไทยอยู่เสมอเพราะทั้งคู่ต่างอาศัยผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน พรรคการเมืองต่างต้องการชัยชนะจากการเลือกตั้งได้จัดตั้งเป็นรัฐบาลชูนโยบายของพรรคที่เปรียบเหมือนกับการทำสัญญากับประชาชนให้ตรงกับความต้องการที่หลากหลายของประชาชน ในส่วนของกลุ่มผลประโยชน์ต่างต้องการมีบทบาททางการเมืองเพื่อนำความต้องการของกลุ่มตนเองเสนอให้กับพรรคการเมืองเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศ ดังนั้น จึงทำให้เกิดเป็นการกำหนดนโยบายสาธารณะขึ้นมาที่เป็นรูปธรรมและสามารถทำได้จริง แต่ปัญหาในการกำหนดนโยบายสาธารณะก็ยังมีให้แก้ไขอยู่ หากพรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองไทยจับมือกันกำหนดนโยบายสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนอย่างแท้จริงจะทำให้การเมืองไทยมั่นคงและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ความเป็นอยู่ของประชาชนทั้งประเทศไทยมีคุณภาพมากขึ้นอย่างแน่นอน

เอกสารอ้างอิง

- คเชนทร์ พันธุมมา. (2564). ปัญหาทางกฎหมายในการจัดตั้ง การสืบสภาพและการยุบพรรคการเมือง. *วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพ*, 8(2), 115-124.
- ประภาส ปิ่นตบแต่ง. (2558). กรอบการวิเคราะห์การเมืองแบบกลุ่มผลประโยชน์: พัฒนาการ ข้อถกเถียง และสถานภาพการศึกษาวิจัย. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 41(2), 1-18.
- ภุริวัจน์ ปุณยวุฒิปรีดา. (2564). การกำหนดนโยบายของพรรคการเมืองไทยตามรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2560. *วารสาร มจร การพัฒนาสังคม*, 6(3), 264-276.
- มะลิ ทิพย์ประจง. (2563). พรรคการเมืองกับระบอบประชาธิปไตย. *วารสาร มจร เพชรบุรีปริทรรศน์*, 3(1), 1-13.
- วรเจตน์ ภาคีรัตน์. (2554). บทบาทและอำนาจหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาในการรักษาวินัยพรรคการเมืองและการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะผู้แทนปวงชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.
- ศุทธิกานต์ มีจั่น. (2557). พรรคการเมืองและการเลือกตั้ง. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุดาวรรณ ประชุมแดง, ปิยลักษณ์ โพธิวรรณ และวินัย ผลเจริญ. (2563). การขัดกันของผลประโยชน์ของกลุ่มธุรกิจการเมืองไทย. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 5(6), 102-117.
- อเนก สุขดี. (2564). การเปลี่ยนแปลงของพรรคการเมืองไทย ภายหลังการนำบทบัญญัติว่าด้วยพรรคการเมืองของกฎหมายพรรคการเมือง. *วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์*, 12(1), 135-156.
- อภิญา รัตนมงคลมาส. (2557). *กลุ่มผลประโยชน์และแรงกดดัน*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ไพบูลย์ สุขเจตน์. (2565). ปัจจัยการกำหนดนโยบายของพรรคการเมือง. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 11(5), 85-93.